

Jarosławianie - pierwsi więźniowie obozu

Właśnie minęła 70. rocznica aresztowań przez Gestapo członków jarosławskich organizacji konspiracyjnych i wywozu pierwszym transportem, do obozu koncentracyjnego Auschwitz. Informacja jest dla nas o tyle ważna, iż w tym historycznym transporcie znalazło się wielu Jarosławian, a przy tym tak się złożyło, że część z nich otrzymała pierwsze numery obozowe.

Napięta sytuacja polityczna, prowokowana demonstracyjnie wyrażanymi nastrojami nacjonalistycznymi oraz dążenia ekspansywne „państw osi” w latach 30-tych XX wieku była wyraźną zapowiedzią nadchodzącego konfliktu zbrojnego o zasięgu ponadlokalnym. Realnym jej zwiastunem w Jarosławiu było pierwsze bombardowanie miasta przez niemieckie siły powietrzne Luftwaffe 3 września 1939 r., a już 12 września na jego ulicach pojawili się żołnierze niemieccy. Natychmiast po zajęciu Jarosławia zaczął się terror i represje. Jarosławianie nie tracili jednak nadziei i niemal natychmiast podjęli działalność konspiracyjną. Niestety, brak doświadczenia, nieostrożność oraz - według niektórych - kolaboracja z Niemcami, zapoczątkowały 5 maja 1940 roku falę aresztowań jarosławskich konspiratorów, głównie młodzieży gimnazjalnej. Jako pierwsi w celi jarosławskiego Gestapo znaleźli się dwaj bracia Włazłowie, dwaj bracia Motowidelkowie oraz Czesław Gil i Edward Ferenc. Ledwie dokonano tych aresztowań, a już dzień później rozeszła się wiadomość, że gestapowiec Franciszek Schmidt (rodowity jarosławianin - volksdeutsch) aresztuje w budowlance. Istotnie, pod budynek szkoły budowlanej przy ul. Poniatowskiego w Jarosławiu zjechały dwa samochody ciężarowe, do których pod zbrojną eskortą załadowano grupę uczniów i przewieziono do Sądu Grodzkiego przy ul. Dietziusa (dziś ul. Jana Pawła II). Zaczęły się brutalne przesłuchania i rewizje. Celował w tym zwłaszcza Franciszek Schmidt, którego niektórzy aresztowani znali osobiście. 7 maja 1940 roku miała miejsce wywózka kilkudziesięciu więźniów z Jarosławia do więzienia zbiorczego w Tarnowie. Przeprowadzono ją niespodziewanie i bardzo szybko tak, że świadkami tego zdarzenia byli tylko nieliczni członkowie ich rodzin. Żaden z nieszczęśliwów nie zdawał sobie wówczas sprawy w jak tragiczną udaje się podróż. W pierwszej grupie „jarosławskiej” znalazło się 19 osób. Później następowały kolejne transporty. Większość z aresztowanych przez jarosławskie Gestapo wywieziono z Tarnowa 14 czerwca 1940 r. transportem kolejowym do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu. Po przybyciu do KL Auschwitz więźniom nadano kolejne numery obozowe od 31 do 758. Numery od 1 do 30 przeznaczone zostały kadry więźniów funkcyjnych nazywanych „kapo”, rekrutowanych spośród kryminalistów z więzienia w Sachsenhausen. Tak się złożyło, że część jarosławskich więźniów otrzymało numery bardzo niskie, przy czym nr 31 otrzymał uczeń Państwowej Szkoły Budownictwa w Jarosławiu - Stanisław Ryniak, zaś nr 32 Czesław Gil. Również kilka kolejnych numerów przydzielono więźniom z transportu jarosławskiego. Ostatni numer pierwszego transportu (758) otrzymał urodzony w łodzi Ignacy Płachta, który po aresztowaniu przez Gestapo także przetrzymywany był w więzieniu jarosławskim. W pierwszym transporcie więźniów politycznych do KL Auschwitz znalazły się między innymi następujące osoby aresztowane przez jarosławskie Gestapo:

1. Stanisław Ryniak - nr 31 - ur. w 1915 r. w Sanoku, uczeń Państwowej Szkoły Budownictwa w Jarosławiu (1944 r. przeniesiony z Auschwitz do obozu Flossenbürg - przeżył). 2. Czesław Gil - nr 32 - ur. w 1920 r. w Jarosławiu, uczeń Gimnazjum I im. J. Piłsudskiego w Jarosławiu (zginął 10.05.1943 r. w Auschwitz). 3. Jan Teichman - nr 33

- ur. 2.01.1916 r. w Jarosławiu, urzędnik (1942 r. przeniesiony z KL Auschwitz do więzienia w Przemyślu - przeżył). 4. Antoni Rychłowski - nr 34 ur. w 1923 r. w Adamówce k. Sieniawy, uczeń gimnazjum (1943 r. przeniesiony z Auschwitz do obozu Flossenbürg - przeżył). 5. Mieczysław Ciepły - nr 35 ur. w 1920 r. w Przemyślu, uczeń Państwowej Szkoły Budownictwa (zginął 5.06.1942 r. w Auschwitz). 6. Mieczysław Popkiewicz - nr 36 ur. w 1922 r. w Cieszanowie w pow. lubaczowskim, uczeń Gimnazjum I im. J. Piłsudskiego w Jarosławiu (1943 przeniesiony do obozu Neuengamme, zginął 3.05.1945 r. na zatopionym statku „Thielbeck”). 7. Tadeusz Szwed - nr 37 - uczeń (zginął w 1944 r. w Auschwitz). 8. Sławomir Błonarowicz - nr 38 ur. w 1919 r. w Radymnie, absolwent liceum II im. A. Witkowskiego w Jarosławiu, urzędnik (zginął w Auschwitz w 1942 r.). 9. Roman Trojanowski - nr 44 ur. w 1922 r. w Żydaczowie, uczeń (zwolniony z Auschwitz 1.04.1942 r. - przeżył). 10. Adam Becker - nr 45 ur. w 1921 r. w Rawie Ruskiej, uczeń Gimnazjum II im. A. Witkowskiego w Jarosławiu (nie przeżył - zginął w 1940 r. w Auschwitz). 11. Józef Bieniek (w obozie nazwisko Rychel) nr 207 ur. 17.12.1892 r. w Gnieźnie, mjr WP (zginął 2.08.1941 w Auschwitz). 12. Edward Ferenc - nr 281 ur. w 1918 r. w Pawłosiowie, uczeń Gimnazjum II im. A. Witkowskiego w Jarosławiu (w październiku 1944 r. przeniesiony do Oranienburga, a w lutym 1945 r. do Mauthausen - przeżył). 13. Kazimierz Tokarz - nr 282 ur. 1920 r. w Jarosławiu, absolwent Gimnazjum II im. A. Witkowskiego w Jarosławiu (przeniesiony w 1943 r. do obozów w Neuengamme i do Mauthausen - przeżył). 14. Jan Czuczkiwicz - nr 283 ur. 27.03.1924 r. w Sieniawie, uczeń (zginął 14.03.1941 r. w Auschwitz). 15. Zygmunt Bereziński - nr 284 ur. 1920 w Radymnie, uczeń (zwolniony z Auschwitz w 1940 r.). 16. Stanisław Hedorowicz - nr 289 ur. w 1918 r. w Jarosławiu, absolwent Gimnazjum I im. J. Piłsudskiego (zginął w Auschwitz w 1944 r.). 17. Wiesław Kielar - nr 290 ur. w 1919 r. w Przeworsku, uczeń Gimnazjum II im. A. Witkowskiego w Jarosławiu (w listopadzie 1944 r. przeniesiony do obozu Sachsenhausen, potem do lagru Porta-Westfalica, który był filią obozu Neuengamme - przeżył). 18. Tadeusz Knara - nr 410 ur. w 1922 r. w Lubaczowie, uczeń Gimnazjum I im. J. Piłsudskiego w Jarosławiu (zwolniony z Auschwitz 5.11.1942 r.). 19. Edward Galiński - nr 531 ur. 5.10.1923 r. w Więckowicach, uczeń gimnazjalny (zbiegł z Auschwitz 24.06.1944 r., ujęty i powieszony prawdopodobnie w sierpniu 1944 r.). 20. Mieczysław Motowidelko - nr 532 ur. w 1919 r. w Kidałowicach, absolwent Państwowej Szkoły Budownictwa w Jarosławiu, (zginął 11.06.1941 r. w Auschwitz). 21. Henryk Włazło - nr 533 ur. w 1919 r. w Chłopicach, absolwent Szkoły Handlowej w Jarosławiu (przeniesiony 28.10.1944 r. do obozu Flossenbürg - przeżył). 22. Jerzy Karabanik - nr 534 ur. w 1922 r. w Jarosławiu, uczeń Liceum I im. J. Piłsudskiego w Jarosławiu (zginął 7.02.1941 r. w Auschwitz). 23. Bolesław Motowidelko - nr 535 ur. w 1919 r. w Kidałowicach, absolwent Szkoły Handlowej w Jarosławiu (w 1941 r. przeniesiony do obozu Neuengamme, a następnie do obozu Dachau, skąd został zwolniony - przeżył). 24. Bolesław Szumlakowski - nr obozowy 539 - ur. w 1919 r. w Jarosławiu, uczeń licealny (w 1943 r. zwolniony z Auschwitz). 25. Kazimierz Szumlakowski - nr obozowy 540 - ur. w 1920 r. w Jarosławiu, student (rozstrzelany 11.11.1941 r. w Auschwitz). 26. Zdzisław Decowski - nr obozowy 542 - ur. w 1913 r. w Jarosławiu, prawnik (zwolniony z Auschwitz 13.06.1941 r.). 27. Ignacy Płachta - nr 758 - ur. w 1921 r. w Łodzi, uczeń gimnazjalny (w 1944 r. przeniesiony do obozu Sachsenhausen - przeżył).

Zbigniew Zięba